

א) וינקטת רש"ל ומר"ע פ"ד מ"ה דמסקת סוכה רבא ע"ש א' ט' לעיל א"ה; א) שנת ל': ע"ש (ברכות אלא); א) שנת ל': ט' שנת דף פח: ודף ל': א) (לעיל קט"ו); א) (שמות טו); א) (מהלך קט"ו); ט) כפ"א נוסף: אמר, א' (ויקרא' סופרים פרק טו הלכה י"א).

תורה אור השלם

1. בלו תפלות דוד בן ישי:
2. ועתה יחזק לי מנגן ודודא בגנן המנגן ותהי עלי ד' י"י:

3. מלכים ב ג טו לקחו בערנות הבשם מנגלות מירקחים שפתותיהו שושנים נטפות מור עברי:

4. לא לנו יי לא לנו כי לשמך תן קבוד על חסדך על אמתך:

5. תהלים קטו א למעני למעני אעשה בי אידך יחזק וכבודי לאביר לא אמתך:

6. תהלה יי ידבר פי ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד:

7. תהלים קמ"א וקע"ט שניו יחזק ונקט תאות רשעים תאבד:

8. תהלים קי"ב י שעמדים בבית יי בתצרות בית אלהינו:

9. תהלים קל"ב ב מנחל בדרך ישתח על פן ירים ראש:

10. תהלים ק"ד ראשית חכמה יתא יי שכל טוב לכל עשיתם תדלתו עמדת לעד:

11. תהלים ק"א י מושיבי עקרת הבית אמר הבנים שמחה הללו יתה:

12. תהלים קי"ג ט' והפכתי הוצר אגם קים וקמיש למעניו קים: תהלים קיד ח' בצאת ישראל

13. תהלים ק"א א לעז: תהלים ק"ד א לעז: לא לנו יי לא לנו כי לשמך תן קבוד על חסדך על אמתך:

14. תהלים קטו א

מוסף רש"י

אפשר ישראל שחטו את פסחיהו ונטלו את לולביהו ולא אמרו שירה. דיוקן דלבר מלוא הוא טעון הלל (בע"כ צ"ח). ולא מתוך שחוק שחוק ממש, שאין דעת שחוק מיושבת עליו, ואפילו אינו על גון מכל מקום אין על ישוב (שבת ל'). ולא מתוך קלות ראש. לכן להסרות עליו שכינה (ש"ס). שמתה של מצוה. גנון הננסת מלה (ש"ס). קחו לי מנגן. מלוא היא להסרות עליו שכינה (ש"ס). וכן לדבר הלכה. ר"ך לפסוק צמלי דנדיסותא טוב. וכן לחלום (ש"ס). א"ש על גן יעקב מתוך שמחה מלאן לו חלום טוב. (ש"ס). נוספות מר. מלכות מתממ אמת (ש"ס). ובדברו רבנן. נפתח לנס מתממ השמחה (ש"ס).

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

ק"ו.

אחם היא. כלומר תיבה אחת היא ואין התיבה נחלקת לשנים: הללו צדך גיטא. צדק שיעה ויה בתחלת שיטה האחרת: שיר שצטורה. אז ישיר משה: ועל כל צרה שלא סבא עליהם. לישנא מעליא הוא דנקט כלומר שאם חס ושלוס תצוא צרה עליהן ויושעו ממנה אומרים אותו על גאולתן כגון חנוכה: כל פלוג. כל מזמורים הפותחים בתפלה כגון תפלה לעני כי יעטוף (תהלים קג): אפשר ישראל שומעין את פסחיהו. מייחלת מצרים ועד דוד ולא אמרו עליו הלל: ד"א פסלו של מיכה עומה. זימי דוד צצכי צאמו מקום וישראל אומרים הלל שכמו צו"ח כמוהם יהיו עושיהם וגו' אלא ודאי על היס נאמר תחלה ושוב לא פסק: יניחו ויגונו לעמיד לנצח. כל מקום שנאמר למנצח צננינות מלעתיד הוא מדבר: ע"י מסורגמן. הוא אומר ואמר מפרש: יהושע וכל ישראל אמרו. כלומר אף יהושע וכל ישראל אמרו: הללויה. כולוהו דבספר תהלים: קראי מוסיפין. צעלי מקרא מוסיפין אף אלו:

קסנר רשב"ם משמע תחלה היה לדוד רוח הקודש ואח"כ מוזמור: מוזמור לדוד. משמע מתוך המוזמור צאה שכינה לדוד: ללמד מלאן כו'. מלאן אמה למד וגם מפסוק אחר מוכיח שנאמר ועתה קחו לי מנגן וגו': שמחה של מלוא. כי הך דקחו לי מנגן שהיה מתכוין שמשנה עליו שכינה: וכן נחלוס. אם הולך לישן מתוך שמחה רואה חלוס טוב: הא צעמו. ר"ך ללמוד מתוך דבר שמחה: צעמו על היס. לאחר שעצרו כדכתיב (תהלים קיד) היס ראה ויגוס והתפלל לאלוהינו (ש"ס) פני עצור פרעה וחילו אחריהם: יהושע וכל ישראל אמרו. כלומר אף ישראל יהושע אמרוהו כן פירש רבינו. ולא נהירא לי שאם כן כזולן אמה ר"ך לפרש כן ואם כן מאי זינייהו וצין חכמים שאומרים נציאים שזיניהן אמרוהו וכו' ואתי למימר דכל הני דלמנן לעיל אמרוהו על צדקתן שהיו תקוניהו נציאים לכך אלא כל אחד מן התנאים הכי קים ליה מרזיה: הללויה יש פירקא. כולוהו הך דספר תהלים שאין צו כי אם אחד לצדו צין פרק לפרק. אבל מקום שיש שני פעמים הללויה צין פרק לפרק לא פליגי רב חסדא ורבה צר רב הונא דחד מלעיל וחד מלרע: קראי מוסיפין. צעלי מקרא מוסיפין אף אלו:

א"ר חסדא א"ר יוחנן הללויה וכסיה וידידיה אחת הן רב אמר כסיה ומרחביה אחת הן רבה אמר מרחביה בלבד איבעיא להו מרחב יה לרב חסדא מאי תיקו איבעיא להו ידידיה לרב מאי ת"ש דאמר רב ידידיה נחלק לשנים לפיכך ידיר חול יה קודש איבעיא להו הללויה לרב מאי ת"ש דאמר רב חזינא תילי דבי הביבא דכתיב בהו הללו בחד גיטא ויה בחד גיטא ופליגא דריב"ל דאמר ריב"ל מאי הללויה הללויה בהלולים הרבה ופליגא דידיה אדידיה דאמר ריב"ל בעשרה מאמרות של שבה נאמר ספר תהלים בניצוח בגנון במשכיל במוזמור בשיר באשרי בתהלה בתפלה בהודאה בהללויה גדול מכולן הללויה שכולל שם ושבה בבת אחת אמר רב יהודה אמר שמואל שיר שבתורה משה וישראל אמרוהו בשעה שעלו מן הים והלל זה מי אמרו נביאים שביניהן תקנו להן לישראל שיהו אומרין אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבא עליהן ולכשנגאלין אומרים אותה על גאולתן תניא היה ר"מ אומר כל תושבחות האמורות בספר תהלים כלן דוד אמרן שנאמר יכלו תפלות דוד בן ישי אל תיקרי כלו אלא כל אלו הלל זה מי אמרו רבי יוסי אומר אלעזר בני אומר משה וישראל אמרוהו בשעה שעלו מן הים וחלוקין עליו חביריו לומר שדוד אמרו וגראין דבריו מדבריהן א אפשר ישראל שחמו את פסחיהו ונטלו לולביהו ולא אמרו שירה ד"א פסלו של מיכה עומד בבכי וישראל אומרים את ההלל: ת"ר כל שירות ותושבחות שאמר דוד בספר תהלים ר"א אומר כנגד עצמו אמרן רבי יהושע אומר כנגד ציבור אמרן וחכ"א יש מהן כנגד ציבור ויש מהן כנגד עצמו האמורות בלשון יחיד כנגד עצמו תורגמן לדוד מוזמור מלמד ששרתה עליו שכינה ואחר כך אמר שירה מזמור השכינה עליו ואחר כך שירתה עליו ואחר כך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך עצבות ולא מתוך שחוק ולא מתוך עתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה' אמר רב יהודה אמר רב וכן לדבר הלכה אמר רב נחמן וכן לחלוס טוב איני והאמר רב גידל אמר רב כל ת"ח היושב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מר תכוניה שנאמר שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר א"ל תקרי שושנים אלא שושנים אל

ה"ג שעומדים בבית ה' בהצרות בית אלהינו הללויה דבתריה ריש פירקא. ולא גרסינן העומדים צדית ה' צלילות דאם כן ה"ל למינקט יצרכך ה' מליון שזכו פסוק למעלה מהללויה ולא ה"ל למינקט שלשה פסוקים למעלה לכך נראה דגרסינן כדפרישית ולפי זה אם כריצין לומר זו הללויה הללו את שם ה' הללו עבדי ה' שעומדים צדית ה' וגו' שלמעלה מזה אינו תחלת המוזמור ללא יתכן שהיה המוזמור שני פסוקים ועוד דלמנר' ע' כמדרכ קמ"ז מוזמורים יש צספר תהלים כנגד שנות יעקב אלא הוא סופו של שיר המעלות הנה צרכו וגו' ואמי שפיר דקאמרין לקמן רב אחא צר יעקב דמתחיל הלל הגדול ממי יעקב צמר לו יה דהוי תחלת המוזמור דצ"ע"א לא יתכן שהיה מתחיל הלל מאמצע המוזמור: למנן

צרה וצרה שלא תבא עליהן ולכשנגאלין אומרים אותה על גאולתן תניא היה ר"מ אומר כל תושבחות האמורות בספר תהלים כלן דוד אמרן שנאמר יכלו תפלות דוד בן ישי אל תיקרי כלו אלא כל אלו הלל זה מי אמרו רבי יוסי אומר אלעזר בני אומר משה וישראל אמרוהו בשעה שעלו מן הים וחלוקין עליו חביריו לומר שדוד אמרו וגראין דבריו מדבריהן א אפשר ישראל שחמו את פסחיהו ונטלו לולביהו ולא אמרו שירה ד"א פסלו של מיכה עומד בבכי וישראל אומרים את ההלל: ת"ר כל שירות ותושבחות שאמר דוד בספר תהלים ר"א אומר כנגד עצמו אמרן רבי יהושע אומר כנגד ציבור אמרן וחכ"א יש מהן כנגד ציבור ויש מהן כנגד עצמו האמורות בלשון יחיד כנגד עצמו תורגמן לדוד מוזמור מלמד ששרתה עליו שכינה ואחר כך אמר שירה מזמור השכינה עליו ואחר כך שירתה עליו ואחר כך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך עצבות ולא מתוך שחוק ולא מתוך עתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה' אמר רב יהודה אמר רב וכן לדבר הלכה אמר רב נחמן וכן לחלוס טוב איני והאמר רב גידל אמר רב כל ת"ח היושב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מר תכוניה שנאמר שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר א"ל תקרי שושנים אלא שושנים אל

תקרי מור עובר אלא מר עבר לא קשיא הא ברבה הא בתלמידא ואי בעית אימא הא והא ברבה ולא קשיא הא מקמי דפתח והא לבתר דפתח כי הא דרבה מקמי דפתח להו לרבנן אמר מילתא דבדיחותא ובדחו רבנן ולבסוף יתיב באימתא ופתח בשמעתא ת"ר הלל זה מי אמרו ר"א אומר משה וישראל אמרוהו בשעה שעמדו על הים הם אמרו לא לנו משיבה רוח הקודש ואמרה להן למעני למעני אעשה רבי יהודה אומר יהושע וישראל אמרוהו בשעה שעמדו עליהן מלכי כנען הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו' רבי אלעזר המודעי אומר דבורה וברק אמרוהו בשעה שעמד עליהם סיסרא הם אמרו לא לנו ורוח הקודש משיבה ואומרת להם למעני למעני אעשה ר' אלעזר בן עזריה אומר חזקיה וסייעתו אמרוהו בשעה שעמד עליהם נבוכדנצר הרשע הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו' רבי יוסי הגלילי אומר מרדכי ואסתר אמרוהו בשעה שעמד עליהם המן הרשע הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו' והכמים אומרים נביאים שביניהן תיקנו להם לישראל שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבא עליהם לישראל אומרים אותו על גאולתן: אמר רב חסדא הללויה סוף פירקא רבה בר רב הונא אמר הללויה ריש פירקא אמר רב חסדא חזינא להו לתיילי דבי רב חנין בר רב דכתיב בהו הללויה באמצע פירקא אלאא מספקא ליה אמר רב חנין בר רבא הכל מודים בתהלת ה' ידבר רב פי ויבדך כל בשר שם קדשו לעולם ועד (הללויה) הללויה דבתריה ריש פירקא רשע יראה וכעם שניו יחרק ונמוס רשעים תאבד הללויה דבתריה ריש פירקא ושעומדים בבית ה' הללויה דבתריה ריש פירקא קראי מוסיפין אף את אלו מנחל בדרך ישתה על כן ירים ראש הללויה דבתריה ריש פירקא רשע יראה בית שמאי אומרים עד אלו הבנים שמחה ובית הלל אומרים עד חלמיש למעניו מים ותניא אידך עד היכן הוא אומר בית שמאי אומרים עד אלו בצאת ישראל ממצרים ובית הלל אומרים עד אלו לא לנו ה' לא לנו מאי

עין משפט נר מצוה

א נשוע אה"ע ס"י קנט עפי לגו: צו ב מ"י פ"ז מהלכות יסודי המורה ה"ל ד: צו ב מ"י פ"ח מהלכות מלה ה"ל ה סג עשין מא טור א"ח ס"י תעג:

גליון הש"ס

תוס' ד"ח שנומרים וכו' ועוד דאמרין במדרש. וז"ה נמ"י סופרים פ"ז הלכה י"א ויבואל פ"ז דשנת ה"א:

רבינו הגנאל

ענין דהללויה כסיה ידידיה דבר אחד הוא. ת"ש ידידיה נחלק לשנים לפיכך ידיר חול יה קדש. אמר ר' יהושע בן לוי בעשרה דברים נאמר ספר תלים. בנצוח בניגון במשכיל במוזמור בשיר באשרי בתהלה בתהלה בהלל גדול שבכלל הללויה שכולל שם ושבה בבת אחת. ת"ר שיר שבתורה משה וישראל אמרוהו בשעה שעמדו על הים. הלל זה הללויה הללו עבדי ה'. נביאים תקוניהו שיהו אומרין על כל פרק ועל כל צרה שנגאלין ממנה וכו'. ר"מ אומר כל שירות שבתילים דוד אמרן כו' עד וכי פסל מיכה עומד בבכי וישראל אומרין שירה ופשוטה היא. תניא כל שיר האמור בתלים בלשון יחיד דוד אמרו בפני עצמו, וכל האמור בלשון רבים כנגד צבור אמרו. וכל האמור בנצוח בניגון, לתמיד לבוא. וכל האמור במשכיל על ידי תורגמן אמרו. וכל האמור לדוד מוזמור, שרתה עליו ואחר כך אמר שירה ואחר כך שירתה עליו ואחר כך קלות ראש ולא מתוך שחוק ולא מתוך עתה קחו לי מנגן וכו'. וכן לחלכה וכן (ליים) [לחלוס] טוב. ואסיקנא כי הא דרבא מקמי דלפתח בשמעתא הוא אמר מילתא דבדיחותא קמי רבנן לבדוהו לביהו. והדר הוה יתיב באימתא ופתח בשמעתא, וכל שכן תלמיד דלא ליתבי שרתה עליו שכינה, ת"ר רבי אלעזר אומר הלל זה משה וישראל אמרוהו בשעה שעמד עליהם פרעה אמרו הן לא לנו, משיבה רוח הקודש למעני למעני אעשה. ר' יהושע אומר יהושע וישראל אמרוהו וכו'. ר' אלעזר המודעי אומר דבורה וברק אמרוהו בשעה שעמד עליהם סיסרא הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו' רבי אלעזר המודעי אומר דבורה וברק אמרוהו בשעה שעמד עליהם נבוכדנצר הרשע הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו' רבי יוסי הגלילי אומר מרדכי ואסתר אמרוהו בשעה שעמד עליהם המן הרשע הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו' והכמים אומרים נביאים שביניהן תיקנו להם לישראל שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שתבוא עליהן ולכשנגאלין אומרין אותו

ענין דהללויה כסיה ידידיה דבר אחד הוא. ת"ש ידידיה נחלק לשנים לפיכך ידיר חול יה קדש. אמר ר' יהושע בן לוי בעשרה דברים נאמר ספר תלים. בנצוח בניגון במשכיל במוזמור בשיר באשרי בתהלה בתהלה בהלל גדול שבכלל הללויה שכולל שם ושבה בבת אחת. ת"ר שיר שבתורה משה וישראל אמרוהו בשעה שעמדו על הים. הלל זה הללויה הללו עבדי ה'. נביאים תקוניהו שיהו אומרין על כל פרק ועל כל צרה שנגאלין ממנה וכו'. ר"מ אומר כל שירות שבתילים דוד אמרן כו' עד וכי פסל מיכה עומד בבכי וישראל אומרין שירה ופשוטה היא. תניא כל שיר האמור בתלים בלשון יחיד דוד אמרו בפני עצמו, וכל האמור בלשון רבים כנגד צבור אמרו. וכל האמור בנצוח בניגון, לתמיד לבוא. וכל האמור במשכיל על ידי תורגמן אמרו. וכל האמור לדוד מוזמור, שרתה עליו ואחר כך אמר שירה ואחר כך שירתה עליו ואחר כך קלות ראש ולא מתוך שחוק ולא מתוך עתה קחו לי מנגן וכו'. וכן לחלכה וכן (ליים) [לחלוס] טוב. ואסיקנא כי הא דרבא מקמי דלפתח בשמעתא הוא אמר מילתא דבדיחותא קמי רבנן לבדוהו לביהו. והדר הוה יתיב באימתא ופתח בשמעתא, וכל שכן תלמיד דלא ליתבי שרתה עליו שכינה, ת"ר רבי אלעזר אומר הלל זה משה וישראל אמרוהו בשעה שעמד עליהם פרעה אמרו הן לא לנו, משיבה רוח הקודש למעני למעני אעשה. ר' יהושע אומר יהושע וישראל אמרוהו וכו'. ר' אלעזר המודעי אומר דבורה וברק אמרוהו בשעה שעמד עליהם סיסרא הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו' רבי אלעזר המודעי אומר דבורה וברק אמרוהו בשעה שעמד עליהם נבוכדנצר הרשע הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו' רבי יוסי הגלילי אומר מרדכי ואסתר אמרוהו בשעה שעמד עליהם המן הרשע הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו' והכמים אומרים נביאים שביניהן תיקנו להם לישראל שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שתבוא עליהן ולכשנגאלין אומרין אותו